

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 37 Volume: 8 Issue: 37

Nisan 2015 April 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE KIBRIS TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNİN GEÇİRMİŞ OLDUĞU EVRELER THE UNDERGONE PHASES OF TURKISH CYPRIOT EDUCATION SYSTEM FROM THE OTTOMANS TO THE PRESENT

Ömer GÖKEL*
Gökmen DAĞLI*

Öz

Kıbrıs, jeopolitik konumu ve doğal zenginlikleri nedeniyle M.Ö. 1450 yılından itibaren birçok medeniyetin hâkimiyetine girmiştir. Bu medeniyetlerden bazıları, kendi kültürünü ve tarihini Kıbrıs adasına yerleştirmiş, bir önceki medeniyetin tarihsel ve kültürel zenginliklerini korumuş, bazıları ise yıkım ve yağmalarla birçok tarihi ve kültürel zenginlikleri yok etmiştir. Bu medeniyetler arasında, bir önceki medeniyetin kültürel ve tarihi eserlerini koruyarak geliştiren, kendi kültürünü de ada üzerine yerleştiren ve uzun süre hâkimiyetini sürdüren (307 yıl) en önemli medeniyet Osmanlı İmparatorluğudur. Osmanlılar, sosyal ve kültürel yapıyı geliştirebilmek için eğitim ve öğretim sistemine büyük önem vermiş ve fethettikleri her bölgeye Kıbrıs da dâhil olmak üzere kendi sistemlerini yerleştirmiştir. Bu çalışmada öncelikle; Kıbrıs'taki Osmanlı kültürüyle sentezlenen eğitim ve öğretim sistemiyle ilgili uygulamalar ve gelişmeler ele alınmış, daha sonra İngiliz idaresindeki eğitim ve öğretim sistemi, müteakiben de Kıbrıs Türk idaresindeki eğitim ve öğretim sistemindeki gelişmeler tarihsel olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Eğitim ve Öğretim, Osmanlı İdaresinde Eğitim, İngiliz İdaresinde Eğitim, Türk İdaresinde Eğitim

Abstract

Cyprus was remained under the domination of many civilizations since B.C. 1450 due to its geopolitical location and natural riches. Some of these civilizations were placed their culture and history to the Cyprus island and maintained historical and cultural richness of the previous civilization, but some of them were partially destroyed many historical and cultural richness with the destruction and looting. One of the most important civilizations was Ottoman Empire who developed preserving a previous civilization's cultural and historical landmarks, placed their own culture on the island and continued its longer dominance from A.C. 1571 till 1878. Ottomans considered special emphasis to education and instruction systems in order to develop social and cultural structure and placed their own system to the every region was conquered including Cyprus. In this work, first of all, applications and developments of the education and instruction systems which synthesized by the Ottoman culture in Cyprus are discussed, after that the education and instruction systems in the British period are discussed, and finally, developments in the education and instruction systems of the Turkish period are analyzed historically.

Keywords: Culture, Education, Education in the Ottoman Administration, Education in the British Administration, Education in the Turkish Administration.

1. GİRİŞ

Kültür; evrensel olarak, bireyin doğa haricinde oluşturduğu ve ona ilave ettiği maddi ve manevi değerlerdir (SOS203U, 2013:112). Tylor'a (1871) göre ise kültür, bir topluluğun veya cemiyetin ferdi olarak, sahip olunan maharet, davranış, töre, alışkanlık, sanat, malumat, vb. becerileri kapsayan karışık bir bütündür (Akt. SOS203U, 2013:114). İzbul'un (1983:28) tanımına göre kültür, bir toplumun toplumsal olarak birbirlerini etkilemesi ve bu etkileşimle kazanılan maddi-manevi değerlerin bütünleşmesi olup, ortama ayak uydurma veya ortamı kendi amaç ve çıkarlarına göre değiştirmedir.

Nieke'ye (2000:182) göre kültür, bir toplumun sosyal etkileşimlerini kurgulama ve şekillendirme tarzıdır. Bu bağlamda kültür, bu şekillerin ne şekilde öğrenileceğini, kavranılacağını ve değerlendirileceğini ifade etme yöntemidir. Otton ve Treueheit'e (1994:73) göre ise kültür, insanlarca üretilen ve sürekli olarak

* Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Lefkoşa/KKTC, omergokel@yahoo.

* Doç.Dr.,Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Lefkoşa/KKTC, gokmendagli@kibrisonline.com

insanlar aracılığıyla şekillendirilen yaşam alanlarını içermektedir. İnsanların yaşam alanlarını şekillendirmesinde ve kendi kültürüne özgün her sosyal kurumun özelliklerini kavrayabilmesinde eğitim ve öğretimin büyük bir önemi bulunmaktadır (Akt. Ültanır, 2003:294).

Eğitim, Tyler (1949:4) tarafından insan davranışlarının belli hedeflere yönelik olarak değiştirilmesi veya kişilerin davranış tarzlarındaki değişiklik süreci şeklinde tanımlanmıştır (Akt. Fidan, 2012:41). Eğitimle birlikte insan davranışlarında, kişisel tercihleri doğrultusunda ve maksatlı olarak istendik değişiklikler oluşabilmektedir (Ertürk 1982:79). Eğitim, evrensel olarak bireylerin belirli amaçlara göre yetiştirilmesidir. Bu süreçle birlikte elde edilen bilgi, maharet, davranış ve değerler de insan kişiliğinin farklılaşmasına yol açmaktadır (Fidan, 2012:42). Başaran (1992) ve Kaya'ya (1993) göre eğitim kısaca, bireyi geliştirdiği kadar ülkenin kültürel, sosyal ve ekonomik kalkınmasını gerçekleştirdiği için güçlü bir araç olarak kabul edilmektedir (Akt. Dağlı, 2013:120).

Eğitimin sonunda, kişilerin yeni davranışlara sahip olması beklenmektedir. Davranış değiştirmenin hangi etkinlikler vasıtasıyla ve ne şekilde olabileceği gerçeği de öğrenme ve öğretme sürecini doğurmaktadır. Eğitim sistemindeki bütün etkinlikler, öğrenmenin meydana geldiği ve birbirini etkilediği ortamdaki müessiriyet seviyesini artırmaya yöneliktir. Eğitimle oluşan etkileşimler ve davranış değişiklikleri toplum yapısını da etkilediğinden eğitimcilerden ziyade devlet politikalarında da en çok önem verilmesi gereken hususlardan birisi olarak görülmektedir (Fidan, 2012:44).

Eğitim, aile içinde başlayan, okul yaşantısı ve sosyal çevreyle birlikte yaşam boyu devam eden bir etkileşimdir. Her uygarlık, kendi milletinin değer kavramlarına, içinde bulunan çağın sosyal, iktisadi ve diğer koşullarına uygun bir eğitim düzenini ve anlayışına önem vermektedir. Bu uygarlıklar içerisinde en önemlisi, kuruluşundan itibaren özellikle kendi bünyesindeki müesseselere, eğitim kurumlarına, eğitime ve kültüre vermiş olduğu büyük önem sebebiyle sürekli olarak gelişme kaydetmiş ve neredeyse dünyanın yarısına hükmeden güçlü bir devlet haline gelmiş olan Osmanlı Devletidir (Baltacı, 1996:68).

Osmanlı Devletindeki idareciler ve aydın kesim, eğitimin bir toplumun gelişmesinin ve büyümesinin güvencesi olduğunu bilmekteydiler. Böylece, kuruluştan itibaren eğitim ve eğitimle ilgili müesseselerin tüm imparatorluk genelinde yaygın duruma getirilmesi için çaba gösterilmiştir (Özkan, 2010:1783). Osmanlıların yönetim sisteminde başarılı olmalarındaki diğer etkenler ise fethettikleri yerlerdeki insanların dinine, diline, ırkına, yaşam tarzlarına, örf, adet ve kültürlerine müdahale etmeden hakkaniyet ve hoşgörü ile devleti yönetmeleridir (Baltacı, 1996:69).

Osmanlı Devleti, İslami temellere dayalı olarak yönetildiğinden bütün sistemde olduğu gibi eğitim ve öğretimde de İslam esaslı uygulamalara yer verilmiştir. Temel olarak ise Kuranı Kerim ve Hadislerle birlikte Müslüman toplumlarının kültür ve uygarlıklarından faydalanılmıştır. Osmanlı Devleti ilke olarak eğitim-öğretim ve diğer uygulamalarda İslami usulleri benimsemesine rağmen kendi kültürüyle birleştirerek yeni bir sistem oluşturmuştur. Osmanlıların başarılı bir yönetim sergilemesindeki en büyük etkenlerden biriside, kendisinden önceki kültür ve uygarlıkların tarihini koruyup, kollaması, geliştirmesi ve bunları en verimli şekilde kullanarak kendi kültürüne uyarlamasıdır (Halaçoğlu, 1989:71).

Osmanlılardaki devlet politikalarının başında da fethedilen bölgelerin kültürünün sentezlenmesi ve Osmanlı eğitim ve öğretim sisteminin yaygınlaştırılması gelmektedir. Bu bağlamda öncelik olarak örgün eğitim kurumlarının kurulmasına önem verilmiş ancak eğitimin sadece okullarda değil camiler, tekkeler ve kütüphanelerde de verilebileceği prensibinden hareketle diğer eğitim kurumlarının yerleştirilmesine de özen gösterilmiştir. Bu prensip, 1571 yılından itibaren Kıbrıs adasında da uygulanmaya başlanmış ve Osmanlı kültürüne özgü eğitim ve öğretim sistemi yürürlüğe girmiştir.

2. Osmanlı İdaresinde Eğitim ve Öğretim (1571-1878)

Osmanlılar, fethettikleri topraklardaki varlığının belirtisi olan müesseseleri oluşturduktan sonra bazı toplumsal kurumları, yapıları ve hizmetleri de hayata geçirmişlerdir. Bu sosyal kurumların ve hizmetlerin başında vakıflar gelmektedir. Vakıflar; sosyal güvenliğin temeli olduğu kadar eğitim işleri, din işleri, kültür, imar, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini de uygulayan malî bir kurumdur (Yediyıldız, 1982:46).

Osmanlı Devleti, eğitimde vakıfların finanse ettiği bir uygulama sergilemiş ve diğer faaliyetleri olan idare, müdafaa ve siyasi işlerini Tanzimat Dönemine kadar bu şekilde yürütmüştür. Kıbrıs için de aynı politikalar uygulanmış ve eğitim hizmetleri devlet işlerinden bağımsız olarak vakıflar sorumluluğunda yürütülmüştür (Haşim, 1986:112). Vakıflardan elde edilen gelirlerle de çeşitli hayır kurumları (cami, medrese, zaviye, hastane, kervansaray), eğitim hizmetleri, din işleri, imar, sağlık ve sosyal yardım kurumları ile sosyal güvenlik sisteminin mali ihtiyaçları karşılanmıştır (Kara ve Çelik, 2011:162).

Kıbrıs'taki vakıfların kontrolü ve finansmanı ile toplumsal, dinî, kültürel ve iktisadi yönden Türk toplumuna özgü okullar, kütüphaneler, camiler, hanlar, sarnıç ve benzeri müesseseler ve hayır kuruluşları

inşa edilmiştir. Bunlar arasında şüphesiz en önemlileri kendi kültürlerine has bir şekilde inşa edilen ve Osmanlı kültürü ile eğitim ve öğretim sistemini yaygınlaştırılan eğitim kurumlarıdır (Kara ve Çelik, 2011:162).

2.1. Osmanlı İdaresindeki Eğitim ve Öğretim Kurumları

Osmanlılar fethettikleri her bölgede sosyal yaşantıya ilişkin müesseselerin şekillenmesinde ve bu münasebetle eğitim kurumlarının oluşturulması ve yönetilmesinde, İslam dini ve kültürünü temel almışlardır. Kıbrıs adasında da İslam dini ve kültürünün temel alındığı vakıfların girişimleriyle, Osmanlılardaki en popüler ve düzenli örgün eğitim kurumları olan *Sıbyan Mektepleri*, *İptidai Mektepleri*, *Rüştiyeler* ve *Medreseler* ile yaygın eğitim kurumları olan *tekke*, *cami* ve *kütüphaneler* kurulmuştur (Atalay, 2003:29).

2.1.1. Örgün Eğitim Kurumları

2.1.1.1. Sıbyan Mektepleri: Osmanlılardaki ilköğretim düzeyindeki okullar sıbyan (mektep veya küttab) veya *Mahalle* mektebi olarak adlandırılmaktadır. Bu mekteplerden, maddi durumu iyi olmayanlar için hizmet verenlere ise *Küttab-ı Sebil* veya *Mekteb-i Sebil* denilmekteydi. Sıbyan mekteplerine 5-6 yaşlarında başlanmakta ve 13-15 yaşlarında bitirilmekteydi. İlk dönemlerde yazı eğitimi ve sadece yazı öğretilen küttab veya mekteplerde sonraları İslâm'a yönelik temel bilgiler de verilmeye başlanmıştır (Ergün, 2014:1).

Osmanlılardaki eğitim felsefesinin temeli; çocukları şerden uzak tutmak ve hayır işlerine yönlendirmektir. Sıbyan mekteplerinin genel amacı da; okuma yazma öğretilmesi, İslam dinine ait kuralların öğretilmesi ve Kuranı Kerim'in ezberletilmesi idi. Bu vesileyle sıbyan mekteplerinde; elifba, sureler, Kuranı Kerim dersleri, İslam dininin kuralları, yazı yazma eğitimleri ve dört temel aritmetik işlem (kara cümle) eğitimi verilmekteydi. Eğitim de ceza olarak ise dayak ve falaka kullanılırdı. Mekteplerden mezun olabilmek için Kuranı Kerim'in en az bir kere hatmedilmesi gerekliydi (Memioğlu, 2003:242).

Halis'e (2014:6) göre, örgün eğitimin ilk dönemini kapsayan sıbyan mektepleri, her mahallede inşa edildiği için *Mahalle Mektebi* veya taşan inşa edildiği için de *Taşmektep* olarak adlandırılmıştı. Sıbyan mekteplerinde günümüz okullarında görülen derslikler, ders saatleri ve teneffüs gibi uygulamalar bulunmamaktaydı. Dersler, sabah saatlerinde başlamakta, öğle arasını müteakip ikinci vakitlerinde bitirilmekteydi.

Sıbyan mekteplerinin ilk dönemlerinde yapılan dersler, öğretmen ve okul tarzında olabilecek bina sıkıntısı çekildiğinden genellikle özel evlerde, mescit ve cami kenarları gibi yerlerde yapılmıştır. Sıbyan mektepleri devlet katkısıyla yapılmamış ancak devlet yönetiminde söz sahibi olan kişiler (padişah, sadrazam, vezir), ilim sahipleri ve varlıklı kişiler tarafından yaptırılmıştır. Bu kişiler sadece okulları yaptırmakla kalmayıp diğer ihtiyaçların (etkinlikler, bakım, onarım, personel ve öğrenci giderleri) karşılanması için çeşitli vakıflar kurarak eğitim ve öğretim için devlet hazinesinden katkı almadan hizmetlerin yürütülmesini sağlamışlardır (Ergün, 2014:2).

Küttab veya Mekteplerdeki öğretim elemanı (muallim) olabilmek için bir camide imam veya müezzin olmak, biraz okuma yazma bilmek, vefat eden bir öğretmenin uygun vasıflarındaki oğlu olmak, hafız veya okumuş bir kadın olmak yeterliydi. Bu muallimler çeşitli zamanlarda ve Kuran'ın bitiminde, örgencilerden ve ana babalarından hediyeler alırlardı (Demirtaş, 2007:175).

Bütün Müslüman topluluklarında sıbyan mekteplerinde genelde Kuran'ın mealine bakılmaksızın sadece okunuşuna önem verilmekteydi. Ancak Osmanlılardaki Sıbyan mekteplerinde; çocuklara temel dini bilgiler yanında ahlaki bilgiler, ibadet etme ve hafızlık eğitimi de verilmekteydi (Akyüz, 1994:43; Türk, 2003:16). Sıbyan mekteplerinde eğitim alan çocukların üç sene içerisinde Kuran'ı bitirmesi sağlanırdı. Kuran'ı bitiren çocuğa on yaşından sonra da dilbilgisi, sözcüklerle ilgili malumat, konuşma yeteneği, edebiyat ve tarihi konularla ilgili üç yıl daha ilave eğitim verilirdi. Bu mekteplerde, Perşembe öğleden sonra ve Cuma günleri tatil verilmekteydi (Demirtaş, 2007:176). Önceleri zorunlu olmayan sıbyan mektepleri, Sultan II. Mahmut'un 1824 yılındaki *Talim-i Sıbyan* fermanı ile 4-7 yaş çocuklarına da zorunlu hale getirilmiştir (Unat, 1964:74).

Sıbyan mekteplerinin açılması ve yayılmasıyla birlikte ortaya çıkan denetim ve gözetim ihtiyacı 1826 yılında kurulan *Evkaf-ı Hümayun Nezareti* ile karşılanmıştır. Eğitimle ilgili hizmetlerin tek bir merkezden yönetilmesi maksadıyla da 1857 tarihinde kurulan *Maarif-i Umumiye Nezareti* faaliyetlerine başlamıştır. 1 Eylül 1869 tarihinde yürürlüğe giren *Maarif-i Umûmiye Nizâmnamesi* ile de eğitim alanında çağdaşlaşmaya yönelik girişimler başlatılmıştır (Ezen, 1964:108).

Aslan (1991:37), Akyüz (1994:44), Başaran (1994:42), MEB (2001:76), Nafi (2002:16), Türk'e (2003:18) göre Maarif-i Umumiye Nizamnamesiyle (Genel Eğitim Tüzüğü); eğitimde denetim ve incelemeye dair usuller, eğitim alma hakkı, eğitimin idaresi, okulların seviyelerinin belirlenmesi, finansman, öğretmenlerin

yetiştirilmesi ve atanması, yerel yönetimler ve sınav sistemleri gibi hususlar yeniden düzenlenmiştir. Bu nizamnameye göre kurulacak devlet okullarının yeni kademeleri, ilköğretim seviyesi için sıbyan mektepleri, İbtidai, rüşdiye; ortaöğretim seviyesi için idadi ve sultani; yüksek öğretim seviyesi için darülfünun ve meslek yüksek okulları şeklinde düzenlenmiştir (Akt. Demirtaş, 2007:177).

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, Kıbrıs için de uygulanmış, sıbyan mekteplerinin yanı sıra, iptidai mektepleri, rüştiye ve medreseler de eğitim ve öğretim sisteminde yerini almıştır. Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethedilmesinden sonra açılan ve devlet vakıfları tarafından yönetilerek finanse edilen ilk eğitim kurumu Lefkoşa'daki *Ayasofya Sıbyan Mektebi* olmuştur. Bununla birlikte Kıbrıs'ta Osmanlı döneminde vakıflarca açılan vakıf sıbyan mektepleri ile kişi, kurum ve kuruluşlarca açılan vakıf olmayan sıbyan mekteplerine ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur (Atalay, 2003:53).

Tablo 1: Kıbrıs'ta Osmanlı Dönemindeki Vakıf ve Vakıf Olmayan Sıbyan Mektepleri

	Lefkoşa	Gazimağusa	Girne	Limasol	Larnaka	Baf
Vakıf Sıbyan Mektepleri	1. Ayasofya 2. Tahtel Kale 3. Ömeriye 4. Minareliköy 5. Yenicami 6. Pir Paşa 7. Sarayöntü 8. Balikitre 9. Debbaghane 10. Nevbethane 11. Abdi Çavuş 12. Çulhahane	1. Mağusa 2. Kara Nikola 3. Argaca 4. Fethiye	1. Girne 2. Lapta 3. Kazafena 4. Melatya	1. Camii Cedid 2. Piskobu 3. Malya	1. Zuhuri 2. Camii Sağır 3. Kasaba	1. Omorfo 2. Ayoszomeno 3. Peristerona
Vakıf Olmayan Sıbyan Mektepleri	1. Arabahmet 2. Kaymaklı 3. Deftera 4. Dizdarköyü 5. Abohor 6. Lefke Orta Cami 7. Gönyeli 8. Ambeliku 9. Orunda 10. Linu 11. Angolem 12. Ayakebir 13. Elye 14. Petre 15. Mora	1. Galatya 2. Kaleburnu 3. İstroncilo 4. Konetra 5. Yenagra 6. Vadili 7. Ay Antroniko	1. Templos 2. Vasilya	Evdim	1. Kasaba Camii Kebir 2. Tuzla 3. Köfunye 4. Dohni 5. Vuda 6. Tatlısu 7. Lefkara	1. Hirsofu 2. Poli 3. Aşağı Arodez 4. Aynikola 5. Hulu 6. Yalya 7. Antroliku

2.1.1.2. İptidai Mektepleri: Maarif-i Umumiye Nezaretinin denetimi altında hizmet veren iptidai mekteplerinde 3-4 yıl süreli okuma-yazma, dini bilgiler, tarih, coğrafya, aritmetik gibi dersler verilmekteydi (Gökmen, 2006:152).

Kodaman'a (1991:27) göre, Tanzimat'a kadar hizmet veren ve tek eğitim kurumu olan sıbyan mekteplerindeki geleneksel yöntemlerin yeterli olmaması nedeniyle beklenen sonuçlar elde edilememiştir. Bu sebeple Tanzimat döneminde iptidai mekteplerde uygulamaya başlanılan *Usûl-i cedîde*, sıbyan mekteplerinde de uygulanmaya başlanmış ve sıbyan mekteplerinin iptidaiye dönüştürülmesi sağlanmıştır (Akt. Gökmen, 2006:153). Akyüz'ün (1994:48) tanıma göre *Usûl-i cedîde*; derslerde kullanılan eğitim malzemelerindeki yenileştirme ve öğretmenlerin en son gelişmelere uygun ve verimli öğretim tekniklerinin uygulamasıdır.

Akyüz'e göre (2008:217) *Usûl-i cedîdeden* sonra iptidai mekteplerinde sıralar, öğretmen masaları, tahtalar, harita vb., eğitim araçları olarak kullanılmıştır. Bu mekteplerde uygulanan yeni yöntemlerle birlikte, öğrencilerin okuma yazma kapasiteleri artmış ve ilerleme kaydedilmiştir. Akyüz (2008:180), *Usûl-i Cedîde*yle birlikte İptidai mekteplerindeki öğretmenlerin belirli özelliklere sahip olduğunu, maaşa bağlandıklarını, mahalle imamı ve karısının muallimlik yapamayacağını ve ilkokulların da medreseden ayrıldığını belirtmiştir. Okuma ve yazma eğitiminde ise heceleme yönteminden vazgeçilerek *Usul-i Savtiye* ve *Meddiye* yöntemi olarak adlandırılan yeni sistem okuma modeli tercih edilmiştir. Ergin'e (1993:29) göre bu usulde; her harfin farklı irdelenmesiyle harf odaklı eğitime dönüşülmüş, derslerde yalnızca okuma değil yazma eğitimi de başlamış, ders kitapları çocukların anlayabileceği şekilde derlenmiş, kızlara da farklı okullarda yazma eğitimine başlanmıştır (Akt. Gökmen, 2006:157).

2.1.1.3. Rüştiye: Osmanlılardaki eğitim sisteminin ilk dönemlerinde mekteplerde verilen eğitim dinle ilgiliydi. Böylece, yabancı dil eğitimi veren askerî okullar ile üniversite seviyesindeki okulların öğrenci ihtiyacı karşılanamamış, bununla birlikte kamu kuruluşlarındaki personel ihtiyacı da karşılanamadığından yeni ve üst düzey eğitim veren bir eğitim kurumu olan rüştiye mekteplerinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. İlk zamanlarda sıbyan mekteplerinin bir üst seviyesi olarak faaliyet gösteren ve 1868 yılında kurulan sultanilerden (lise) sonra ortaöğretimin en alt seviyesine dönüştürülen ve günümüzdeki ortaokullar seviyesinde olan rüştiyelerde eğitim süresi üç yıl olarak belirlenmiştir (Sungu, 1941:213; Akt. Tenger, 2005:16). Rüştiyelerdeki eğitimler; sınıflarda, masa veya sıralarda ve kısımlar halinde verilmekteydi. Böylelikle eğitim büyük gruplara yönelmiş, sınıf sistemi uygulaması tam anlamıyla başlatılmış ve yükseköğretim düzeyinin de altına inilmiştir (Tekeli, 1985:466; Akt. Tenger, 2005:18).

Rüştiye Mektepleri, 1838 yılında faaliyetlerine başlayan *Mekâtib-i Rüştiye Nezareti*'nin kurulmasından sonra hizmetlerine başlayabilmiştir. Kıbrıs'ta kurulan ilk ve tek rüştiye mektebi ise (Lefkoşa-1862) *İlmiye Mektebi* veya *Selimiye Rüştiyesi*dir. Rüştiyelerde; Arapça, dini bilgiler, Kuran hatmi, basit hesap işlemleri, aritmetik, yazı yazma, tarım gibi dersler okutuluyordu. Ek ders olarak ise geometri, resim ve Farsça gibi dersler verilmekteydi (Kıbrıs'ta Türk Eserleri, 1982:13).

2.1.1.4. Medrese: Arapçada *derase* kökünden gelen medrese, bilim eğitimi ve ders verilen yer anlamındadır. Eğitim ve öğretim olarak sıbyan mekteplerinin bir üst seviyesi olan orta ve yüksek eğitim kurumlarıdır (Atay, 1983:30). Medreselerde yetiştirilen yönetici, doktor, öğretmen, bilim adamları gibi uzman kişilerin Osmanlıların kuruldukları dönemden 1800'lü yıllara kadar eğitim alanında ve devletin yönetiminde büyük etkisinin ve hâkimiyetinin olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu medreseler, devletin ihtiyaç duyduğu uzman ve faydalı insanların yetiştirilmesine olanak sağlamışlardır. Ancak daha sonra medreselerin gelişme ve ilerlemenin önünde bir engel olduğu değerlendirilmiş ve 19. yüzyıldan itibaren kapatılmaya başlanmıştır (Antel, 1940:75).

Medreselerdeki öğretim görevlilerine *Müderres*, yardımcılara ise *Muid* denilmekteydi. Öğrencilerin almış olduğu eğitim ve öğretim, yiyecek, giyecek, yatakhane gibi giderleri ücretsiz olarak verilmekte bazen de öğrencilere harçlık dağıtılmaktaydı. Medreseler, Sıbyan mektebini bitirenlerin *tetimme* (devam eğitimi) eğitimine başladığı eğitim kurumlarıdır. Medreselerde ders geçme odaklı eğitim verildiğinden öğrencilerin kabiliyetleri ve çalışma derecelerine göre derslerinde başarılı olmaları halinde mezun olmaları sağlanırdı. Mezun olanlar ise taleplerine göre bir üst seviye olan *Sahn-ı Seman* (en üst düzeyde eğitim veren yüksek öğrenim kurumu) medresesine devam edebilirdi. Medresede eğitim gören ve *tetimme* seviyesinde olanlara *softa* (medrese öğrencisi-ortaöğretim seviyesinde), *sahn-ı seman* medresesinde eğitim görenlere ise *danişmend* (bilgili, ilimli-lisans öğrencisi) denilmekteydi. Medreseden mezun olan öğrencilere müderrislerin kanaatlerini belirttiği bir *icazetname* (diploma) verilirdi (Alasya, 1977:117).

Kıbrıs'taki medreseler, sıbyan mektebinin devamı niteliğinde olan, genel olarak diğer Osmanlı medreselerine benzeyen ve eğitim müfredatı da İstanbul medreselerinin aynısı olan türdedir. Medreselerde eğitim verilen bilim dalları *Sarf* (dil bilgisi), *Nahiv* (Arapça cümle yapısı bilgisi), *Usul-i Fıkıh* (Fıkıh felsefesi), *Kelam* (din bilgisi), *Fıkıh*, *Belâgat* (diksiyon), *Hesap*, *Hendese* (geometri), *Heyet* (astronomi), *İlm-i Hikmet* (eski felsefe), *Hikemiyat* (felsefi düşünme), *Tarih* ve *Coğrafya*'dır (Akyüz, 1989:92).

Kıbrıs'ta ilk medrese (Büyük Medrese) 1573 yılında Lefkoşa'da açılmış ve bu tarihten sonra tüm medreselerin korunması ve yaygınlaştırılması cami ve vakıfların himayesi altında gerçekleşmiştir. Büyük medreseden sonra 14 medrese daha açılmış ve bunlardan sadece 8 tanesi İngiliz dönemine kadar eğitimlerini sürdürebilmiştir. Günümüzde tarihi eser olarak korunan bu medreselerden 10 tanesi Türk tarafında, 5 tanesi ise Rum tarafında bulunmaktadır (Alasya, 1977:118).

Kıbrıs'ta Osmanlılar idaresinde faaliyetlerini sürdüren medreselerde üst düzeyde eğitim verilmekteydi. Bu sebeple Anadolu'nun Mersin, Anamur, Antalya ve Adana vilayetlerinden de öğrenciler eğitime gönderilmekteydi. Ancak 16. yüzyıldan itibaren medrese eğitiminde sıkıntılar başlamış ve eğitim kalitesi düşmüştür (Süha, 1971:172). Kıbrıs'taki medreseler, Osmanlı Devletinin eğitim ve öğretim alanındaki modernizasyon faaliyetleri, İngiliz yönetiminin eğitim ve öğretime müdahaleleri ve Türkiye'deki modernizasyon faaliyetleri kapsamında kabul edilen Tevhid-ı Tedrisat Kanunu'nun da etkisiyle 1939 yılından itibaren yürürlükten kaldırılmıştır (Atalay 2003:42). Kıbrıs'ta 1573 yılından itibaren açılmaya başlanan medreselere ilişkin detaylı bilgiler Tablo 2'de sunulmuştur (Alasya, 1977:118).

Tablo 2: Kıbrıs'ta Osmanlı Döneminde Açılan Medreseler

Bölgeler	Medreseler ve Açılış Tarihleri
Lefkoşa	1. Büyük Medrese (1573) 2. Küçük Medrese (1578) 3. Küçük Ayasofya Medresesi (1640) 4. Sarayönü Medresesi (1748) 5. Arab Ahmed Medresesi (1764) 6. Sezaizade Medresesi (1791) 7. Laleli Medrese (1827) 8. Peristerona Medresesi (1837)
Gazimağusa	Kutup Osman Medresesi (1826)
Lefke	Pir Paşa Medresesi (1580)
Limasol	Limasol Medresesi (1825)
Larnaka	İskele Medresesi (1816)
Baf	1. Baf Medresesi (1688) 2. Hoca İbrahim Medresesi (1850)

2.1.2. Yaygın Eğitim Kurumları

Kıbrıs'ta Osmanlı döneminde yukarıda belirtilen örgün eğitim kurumlarının yanında yaygın eğitim kurumlarından ve halk okulu olarak kabul edilen Tekkeler (ibadet ve tören yapılan yer) de faaliyet göstermiştir. Tekkelerde; din eğitiminin yanı sıra dil eğitimi, müzik eğitimi, sanat, spor, bilim ve halk edebiyatı eğitimleri de verilmiştir. Kıbrıs'taki tekkelere örnek olarak Lefkoşa'daki *Mevlevihane* verilebilmektedir. Kıbrıs'ta Osmanlı döneminde faaliyet gösteren diğer yaygın öğretim kurumlarına örnek olarak cami ve kütüphaneler verilebilmektedir. Kıbrıs'taki camilerde özellikle din eğitimi, bilim, sanat ve müzik eğitimi verilerek millî duyguların güçlendirilmesi, devlet ile vatandaşlar arasındaki iletişimin de koparılması sağlanmıştır. Kıbrıs'taki bu camilere örnek olarak; Bayraktar, Ayasofya, Ömeriye, Kebir camileri verilebilmektedir (Kıbrıs'ta Türk Eserleri, 1982:17).

3. İngiliz İdaresinde Eğitim ve Öğretim (1878-1959)

Osmanlı İmparatorluğu 19. yüzyıldan itibaren gerileme dönemine girmiş ve çöküş dönemi başlamıştır. 1877 yılındaki Osmanlı-Rus harbi neticesinde Rusların ilerleyişini durdurmak için İngilizlerin teklifini ve yardımını kabul eden Osmanlılar bu yardıma karşılık Kıbrıs'ı İngiltere'ye 4 Haziran 1878 tarihinde kiralamıştır. Kiralama şartlarına göre; Kıbrıs, Osmanlı toprağı olmaya devam edecek, geliri Osmanlılara ait olacak ve Rusya'nın işgal ettiği toprakları Osmanlı Devletine geri vermesi halinde, İngiltere Kıbrıs'tan çekilecektir. İngiltere'nin asıl hedefi Osmanlı Devletinin zayıflığını kullanarak Kıbrıs'ı tamamen ilhak etmektir. Bu fırsatı da 1914 yılında Osmanlı Devletinin 1.Dünya Savaşına katılmasıyla bulan İngiltere, 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs adasını resmen ilhak ettiğini duyurmuş ve Türkiye'de bu ilhakı 24 Temmuz 1923 tarihindeki Lozan Antlaşması'yla kabul edilmiştir (Kocabaş, 1988).

1877 yılında Kıbrıs adasını kiralayan İngilizler öncelikle yönetim ve diğer yapısal alanlarda birçok değişiklikler yapmışlardır. Bunlardan en önemlisi ise eğitim alanında uygulamaya geçirdikleri yeniliklerdir. Buradaki amaç, kendi uygulamalarını ve eğitim alanındaki müfredatlarını sömürge ülkelere adapte etmektir. İngilizlerin adayı kiralamasından hemen sonraki ilk uygulaması hızlı bir şekilde Kıbrıs'ta bir *Eğitim Müdürlüğü'nün* (1880) kurulmasıdır. Bu müdürlüğe bağlı olarak ise Kıbrıslı Türkler (Lefkoşa Türk Maarif Encümeni) için ayrı ve Rumlar için ayrı olmak üzere *Eğitim Encümeni* kurulmuştur. Bu encümenin faaliyetlerinin hafifletilmesi için de her ilçede olacak şekilde ve o bölgenin eğitimine katkıda bulunmak amacıyla *Köy Komisyonları* oluşturulmuştur. Lefkoşa'da kurulan Türk Maarif Encümeni, adadaki Türk ilköğretim okullarının idaresinden, öğretmen atamasından, maaşların belirlenmesinden ve yapılacak yardımların köylere dağıtılmasından sorumluydu (Behçet, 1969:40).

Eğitim faaliyetlerinin ve bütün eğitim kurumlarının tek bir merkezden yönetilmesini planlayan İngilizler 1920 yılındaki yeni eğitim yasası ile bu emellerini gerçekleştirmiştir. (Ezen, 1964:42). Ancak, bu yeni yasayı kabullenmek istemeyen Rumlar, 1931 yılından itibaren birçok isyan başlatmış, bu durum sonucunda da Türk ve Rum tarafı üzerinde özellikle eğitim alanında İngiltere'nin sert yaptırımlarıyla karşılaşmıştır. Bu yasak ve yaptırımlardan bazıları;

Türkiye ve Yunanistan'a ait ders kitapları ile tarih kitaplarının adaya getirilmesinin ve okutulmasının yasaklanması, bunların yerine İngiliz Tarihinin ders olarak verilmesi, okullarda İngiliz Kraliyet marşı okunarak ve İngiliz bayrağı çekilerek derslere başlanması ve Türkiye ile Yunanistan'dan gelen öğretim görevlilerinin adaya girmelerinin yasaklanmasıdır (Feridun, 2002:69; Akt. Temiz, 2009:635).

İngiliz yönetimi, 1920 yılında yürürlüğe koyduğu Eğitim Yasasının istenilen verimi sağlayamaması ve eğitimde tam merkezîyetçiliğin sağlanması amacıyla 1935 yılında Maarif Kanununu yürürlüğe koymuştur. Bu kanundan en büyük zararı Türkler görmüştür. 1935 Maarif Kanununun Türklere yansıyan olumsuz yönleri; 1880 yılından itibaren Türk Maarif Encümeni nezaretinde hazırlanan müfredatın İngilizler tarafından denetlenmeye başlanması, ilkokulların eğitim süresinin 5 yıldan 6 yıla çıkarılması ve rüştiyelerin kapatılması, okullardaki yönetici, kurul ve komisyon üyelerinin İngilizler tarafından belirlenmesi, ayrı ayrı ders gören kız ve erkek öğrencilerin karma sınıflarda eğitim alması, Türkiye'den getirilen ders kitaplarının yasaklanarak kitapsız eğitime geçilmesi olarak sıralanabilmektedir (Weir, 1952:67).

Kıbrıs'ın İngiltere'ye kiralandığı dönemde (1878) evkaf idaresince yönetilen 65 sıbyan mektebi, 7 medrese ve 1 rüştiye faaliyetlerini sürdürmekteydi. Bu okullarda ise Osmanlı Devletinden 47, Evkaftan 47 ve 20 tanesi de hizmet verdikleri köylerin halkından maaş alan 114 öğretmen görev yapmaktaydı (Süha, 1971:44).

1878 yılında 65 olan sıbyan mektebi sayısı İngilizlerin her 10 yılda bir düzenlemiş oldukları mevzuatlar ve yeni düzenlemeler ile 1900 yılından itibaren 14'e, 1910 yılında 11'e ve son olarak ise 1919 yılındaki verilere göre de 6'ya düşmüştür. Mevcut okulların giderleri 1920 yılına kadar Osmanlı Devleti tarafından finanse edilmekteydi ancak 1920 yılındaki eğitim yasası ile bütün okulların yönetimi İngilizlere bağlanmış ve Osmanlı ile irtibatı kesilmiştir (Behçet, 1969:82).

1878-1905 yılları arasında 4 yıl olarak eğitim verilen sıbyan mekteplerinde İngilizlerin yeni uygulamalarıyla birlikte 1905 yılından 5 yıl olarak eğitim vermeye başlanmıştır. Bu okullardaki eğitim müfredatı da 1935 yılına kadar Türkiye'deki gelişmelere paralel olarak aynen uygulanmıştır. Örneğin Türkiye'de 1928 yılında uygulamaya geçilen harf inkılabı 1929 yılından itibaren Kıbrıs'ta da uygulanmıştır. Bir diğer uygulama ise Kur'anı Kerim ve dini içerikli derslerin Türkiye'deki uygulamalara paralel olarak okul programlarından çıkarılmasıdır (Weir, 1952:72).

1935 Maarif Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte halen faaliyetlerini sürdüren sıbyan mektepleri kapatılarak yerlerine ilkokullar açılmış, mevcut binalar farklı amaçlar için kullanılmış veya bakımsızlık nedeniyle yıkılmışlardır. Yine bu kanunla birlikte ilkokullardaki eğitim süresi 6 yıla çıkarıldığından Selimiye Rüştiyesi kapatılmıştır. 1935 Maarif Kanununun her iki toplum için diğer bir olumsuz yanı ise kitapsız eğitime geçilmesi, iki toplumun kitap seçme özgürlüğünün ellerinden alınması, Türk ve Rumlara da İngilizlere ait müfredatlar okutulmaya başlanmasıdır (Bağışkan, 2014:18).

İngiliz idaresinde Osmanlı dönemindeki mevcut uygulamaların değiştirilmesi ve kendi uygulamaların yürürlüğe konması şüphesiz ki Kıbrıs Türklerini olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak İngiliz yönetiminde tüm bu olumsuzluklara rağmen mesleki alanda faydalı bir uygulama da gerçekleşmiştir. Bu uygulama ise bazı sanat ve meslek dallarında kalifiye eleman ihtiyacının karşılanması amacıyla 1905 tarihinde açılan sanayi mektebidir. Bu mektepte; şapka yapımı, ayakkabı ve şemsiye tamirciliği dallarında eğitim verilmiştir. Ancak bu mektepteki faaliyetler birçok baskı neticesinde 1907 yılında durdurulmuş, 1913 yılında ise Türk ve Rum talebelerin birlikte ders almaları şartıyla yeniden açılmıştır. Bu mektepler Ziraat Mektebi, Islah Mektebi, Ebe ve Hemşire Kursları, Polis Mektebi, Körler Okulu, Omorfo Köycülük Okulu, Erkek ve Kız Öğretmen Koleji, Sanat Okulu, Orman Koleji, Sağır ve Dilsizler Okulu'dur (Cicioğlu, 1983:217).

İngilizler eğitim alanında yapılan değişikliklere paralel olarak yönetimde de özellikle Türklere karşı olumsuz ve caydırıcı tutumlar sergilemiş, bu baskılara dayanamayan birçok Türkün adayı terk etmelerine sebep olmuşlardır. Geriye kalanlar ise İngiliz idaresi altında İngiliz vatandaşlığını zoraki olarak kabul etmek zorunda kalmışlardır. İngilizlerin Türklere karşı olumsuz tutumlarına rağmen Rumlar'a karşı aşırı müsamaha göstermeleri çeşitli isyanlara, yıkım ve yağmalara sebebiyet vermiştir. Özellikle 1950'li yıllarda Rumlar tarafından Türklere üzerine silahlı mücadele başlatılmış ve ENOSİS girişimleriyle adanın Yunanistan'a bağlanmasına çalışılmıştır (Gazioğlu, 2000:77). Rumların bu katliamları TC hükümetinin de girişimleriyle 1959 yılındaki Londra ve Zürih Anlaşmalarıyla sona ermiş ve 16 Ağustos 1960 tarihinde onaylanan Kıbrıs Cumhuriyeti ile ortak bir devlet kurulmuştur (Açıkses ve Cankut, 2014:1250).

Ancak bu Cumhuriyet 1963 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Makarios'un girişimleriyle tek taraflı olarak fesih edilmiştir. Rumların 1963 yılından itibaren yeniden Türklere üzerine saldırmaya başlamaları ve Türklerin Kıbrıs Cumhuriyetinden dışlanmaları üzerine Kıbrıs Türkleri de kendi yönetimlerini kurmuşlardır. Dr. Fazıl Küçük önderliğinde 29 Aralık 1967 tarihinde kurulan Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi 1974 yılında kurulan Kıbrıs Türk Federe Devletine kadar varlığını sürdürmüştür (Şengör, 2004:25).

Tüm girişimlere ve görüşmelere rağmen Rumların Türklere karşı toplu kıyım ve katliamları devam etmiş ve bu vesileyle 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen Mutlu Barış Hareketi ile Rumların ilerleyişi ve Türkler üzerindeki toplu kıyımları sona erdirilmiştir (Kıbrıs Anlaşmazlığı Kronolojisi 1878-1978). 1974 Mutlu Barış Harekâtından sonra Kıbrıslı Türkler ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda Türkiye'nin koruması ve güvencesi altına girmişlerdir. Mutlu Barış Harekâtıyla sağlanan yeni statünün resmileşmesi, halkın huzuru ve güvenliğinin tesis edilmesi maksadıyla da 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) ilân edilmiştir (Vatansever, 2012:1517).

Kıbrıslı Türkler ile Rumların iki kesimli federasyon oluşturulmasına yönelik başlatılan müzakere girişimleri 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devletinin ilanına kadar devam etmiş ancak Rumların ada üzerindeki tüm egemenliğin kendileri üzerinde olması için izledikleri politika ve müzakerelerdeki uzlaşmaz tutumları Kıbrıs Türk tarafının bağımsız bir devlete olan ihtiyaçlarını daha fazla artırmıştır. 1983 yılına kadar sürdürülen müzakerelerdeki olumsuz sonuçlar ve Rumların tek egemenlik üzerindeki ısrarcı politikaları neticesinde 'self-determinasyon' hakkına sahip olan Kıbrıslı Türkler 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni (KKTC) ilan etmişlerdir. KKTC'nin ilanı özellikle Rum tarafı ve baş destekçisi Yunanistan ile diğer devletlerin ve BM Güvenlik Konseyi'nin tepkisine yol açmış ve Kıbrıslı Türklerin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda olmak üzere çeşitli ambargolara maruz kalmasına neden olmuştur. Ancak KKTC, Türkiye Cumhuriyeti'nin (KKTC'yi ilk ve tek tanıyan ülke) de desteğiyle bu ambargo ve baskılara karşı mücadelesini günümüze kadar sürdürmüştür ve halen de sürdürmektedir (Acun, 2010:5).

4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde (KKTC) Eğitim ve Öğretim (1983-2014)

15 Kasım 1983 tarihinde kurulan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile özellikle eğitim alanında büyük girişimler ve yatırımlar başlatılmış, Türkiye Cumhuriyeti'nin de desteğiyle çağdaş uygarlıklar seviyesinde eğitim ve öğretim vermeye başlanmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs Türk eğitim sisteminin hedefleri; Kıbrıs Türklerini, Atatürk ilke ve inkılablarına bağlı olarak çağdaş uygarlıklar seviyesine ulaşmayı hedefleyen, Atatürk milliyetçiliği ışığında milli birlik ve beraberlik duygularıyla demokratik, sosyal ve hukukun üstünlüğünü özümseyen, bunları muhafaza eden ve gelişmesine katkıda bulunan vatandaşlar olarak yetiştirmektir. Bununla birlikte, Kıbrıs Türklerinin yaşamış oldukları toplumsal var olma girişimlerinin temelinde yatan gerçekleri bilen, mücadele tarihini özümseyen, manevi değerler ile kültürel değerleri koruyup kollayan, vatanını ve milletini seven, Türkiye ve Türk milletine, vatanına, milletine bağlı, ülkesine karşı vazife ve mesuliyetlerini bilen, bilinçli, barışçı ve haklarına sahip çıkan vatandaşlar olarak yetiştirmektir (Karakütük, 1992:213).

Bununla birlikte, bedenen ve zihnen, ahlaki ve duygusal yönden istikrarlı, sıhhatli ve güçlü bir karaktere sahip, ilmi düşünce yeteneği olan, hayatın anlamını, amacını, değerini, insan varlığını, haklarını ve davranışlarını bütünüyle kavrayan ve kollayan, girişimci ve sorumluluk bilincinde olan, milletinin menfaatlerini kendi menfaatlerinden üstün tutan, bireysel saadetini milletinin bolluk, huzur ve saadetinde görebilen, yaşadığı topluluğun varlığını ve milletini koruyup, kollayan, gelişmesine katkıda bulunan, yürekli, şahsiyetli, yaratıcı ve verimli vatandaşlar olmalarını sağlamaktır (Karakütük, 1992:215).

Ayrıca, ilgi ve kabiliyetlerini belirlemek, kıymetlendirmek ve geliştirmek şartıyla ihtiyaç duyulan bilgi ve becerilerle teçhiz etmek; faaliyetlerin birliktelik ve dayanışma duygusu ile yerine getirilmesini sağlayarak, hayata hazırlama aşamasında, öncelikle kendisinin ve ailesinin daha sonra da ülkesinin gelişmesine etki edebilecek bir mesleğe sahip olmalarını sağlamak; böylece, toplumdaki huzur, mutluluk ve refahın tesis edilmesini, birlik ve beraberlik içerisinde iktisadi, toplumsal ve kültürel gelişmenin desteklenmesini; halkının ve milletinin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmasını sağlayan ve bu ülkü doğrultusunda sürekli gayret içerisinde olan vatandaşlar olmasına katkıda bulunmaktır (Karakütük, 1992:216).

4.1. KKTC Eğitim ve Öğretim Kurumları

KKTC milli eğitim sistemi Kıbrıs Türk Federe Devletinde de uygulanmış olan eğitim sisteminin devamı niteliğinde ve Türkiye Cumhuriyeti eğitim sistemi temel alınarak örgün ve yaygın olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

4.1.1. Örgün Eğitim: Okul öncesi, ilkokul, ortaöğretim, yükseköğretim ve özel eğitim dönemleri olarak 5 kategoride incelenmektedir.

4.1.1.1. Okul Öncesi Eğitimi: ilkokuldan önceki, 4-5 (oyun sınıfı) ve 5-6 (anaokulu) yaş grubu çocukların eğitimini kapsayan dönemdir. Devlet eliyle yürütülen bu dönemde bir veya iki yıl süreli eğitim verilmektedir (KKTC MEB, 2005:13).

Okulöncesi eğitimde öncelik; 4-6 yaş grubu çocukların bedenen, zihnen ve duygusal yönlerden gelişmelerine olanak sağlamak, onların iyi huylu, faydalı ve maharetli olmalarını sağlayarak ilkokul dönemine hazırlamak ve Türkçenin etkin ve doğru kullanılmasını sağlamaktır. Ayrıca, bu çocuklardan ailevi

durumu ve maddi durumu iyi olmayanlara da elverişli okul ortamı sağlamak en temel görevlerdendir (KKTC Milli Eğitim Yasası, 1986:66).

4.1.1.2. İlkokul: Bu dönem 6-7 ile 10-11 yaş grubunu ve ilkokul 1'den 5'inci sınıfa kadar olan 5 yıllık dönemi kapsamaktadır. 5 yıllık eğitim süresini tamamlayanlar diplomalarını almalarını müteakip ortaokula başlarlar. İlkokul döneminde belirli bir hedefe ulaşabilmek ve kaliteyi yükseltebilmek amacıyla ders materyalleri, öğretimdeki usul, sistem ve uygulamalar ile bunların ölçülmesi ve değerlendirilmesinde öğrenci merkezli ve yapılandırıcı bir eğitim anlayışı uygulanmaktadır (KKTC MEB, 2005:15).

İlkokullarda dersler saat 08.00'de başlamakta ve 13.00'te sona ermektedir. Günde toplam 6 ders olarak, 45 dakika süreyle verilen bu derslerde her 3 dersten sonra 20 dakikalık teneffüs arası verilmektedir. Bununla birlikte 1'inci ve ikinci sınıflar hariç diğer sınıflara Pazartesi ve Perşembe günleri öğleden sonra 16.00'a kadar spor, satranç, resim, bilgisayar gibi faaliyetlere yönelik dersler verilmektedir (Kılıçoğlu, 2013:27).

İlkokulda öncelik; Atatürk İlke ve inkılablarının yanı sıra milliyetçilik duyguları ile Kıbrıs Türkünün toplumsal var olma girişimlerinin temelinde yatan gerçekleri öğretmektir. Buna ilaveten, öğrencilerin istenilen vasıflarda ve faydalı birer vatandaş olabilmeleri için ihtiyaç duyulan temel bilgilerin, kabiliyet, tutum, davranış ve alışkanlıkların kazandırılmasını sağlamaktır. Öğrencilerin tercihleri ve kabiliyetleri yönünde yetiştirilmesi gelecek yaşantılarında ve bir sonraki öğretim döneminde etkili olabilmektedir. Ayrıca, ilkokul seviyesindeki öğrencilerin sahip olduğu duygu ve düşüncelerin (Karakütük, 1992:217).

İlkokul eğitim programında öğrencilere aşağıda belirtilen konularda eğitim verilerek bir sonraki eğitim dönemine hazırlanılmaktadır (Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi, 2005:12):

- İstikrarlı beslenme alışkanlıklarının kazandırılması,
- Temizlik, tertip ve düzen konularında bilgiler verilmesi,
- Zihinsel gelişimlerine yönelik ihtiyaçların karşılanması ve hafızalarını güçlendirmeye yönelik faaliyetlere önem verilmesi,
- Öğrenci odaklı ve uygulamalı eğitime yönelik olarak "Yaparak ve yaşayarak öğrenme" prensibine dayandırılması,
- Derslerin öğretiminde toplu öğretime önem verilmesi ve bireysel olarak bütün öğrencilerin katılımcı olmasının sağlanması,
- Konuların tenkitlerle ve sorgulayıcı şekilde işlenmesi,
- Esas ve ana konular üzerinde geliştirici talim ve faaliyetlerin uygulanması,
- Okuma-yazmanın geliştirilebilmesi için düşünce ve duygularını özgün bir şekilde, sözel ve yazılı olarak ifade edebilmelerine olanak sağlamak amacıyla kitap okuma alışkanlığının sağlanması,
- Duygusal ve toplumsal yönden gelişmelerini sağlamak amacıyla istikrarlı bir eğitim uygulanması,
- Ders ortamlarında veya çevredeki diğer faaliyetlere katılımın sağlanması
- Muvaffak olunan konularda teşvik yapılarak güven kazandırılması,
- Birlik ve beraberlik duygularının pekiştirilmesi ve geliştirilmesi sağlanmaktadır.

4.1.1.3. Ortaöğretim: KKTC eğitim ve öğretim sisteminde ortaöğretim ortaokul ve lise şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Ortaöğretimin birinci basamağı olan *ortaokul* dönemi, 12-15 yaş grubunun dâhil olduğu, orta birinci sınıftan orta üçüncü sınıfa kadar olan dönemi kapsamaktadır. Ortaokulu başarıyla tamamlayanlar başarı durumlarına, arzu, ilgi ve kabiliyetlerine göre lise veya mesleki liselere devam edebilmektedir. Ortaokullarda verilen eğitim; iletişim becerileri kazandırma, okuma yazmanın geliştirilmesi, bilgisayar kullanabilme, çeşitli sanat alanlarına yöneltilerek kabiliyetlerin ortaya çıkarılması, barış, demokrasi, adalet, eşitlik gibi değerleri benimseme, Atatürk ilke ve inkılablarını özümseme, mesleki yeteneklerin ve potansiyellerin belirginleşmesidir (KKTC MEB, 2005:22).

Ortaöğretimin ikinci basamağı olan *lise* dönemi; eğitim müfredatlarına göre 3 ya da 4 yıllık programların uygulandığı, çok programlı modern liseler, kolejler, Anadolu liseleri, mesleki teknik liseler ve güzel sanatlar liseleri olarak ayrılmaktadır. Ortaokuldan sonraki dönem olan lise seviyesinde öğrencilerin tercihleri, kabiliyetleri ve kişisel istekleri önemsenmekte, Kıbrıs Türkünün toplumsal, iktisadi, ulusal ve kültürel nitelikleri de dikkate alınarak eğitimde fırsat eşitliği sunulmakta, kişiler arasında dostluk ve işbirliğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin ilgileri ve kabiliyetleri ile devletin ihtiyaç duyduğu alanlardaki branşlar çerçevesinde yönlendirilmesi ve geliştirilmesi, bu kapsamda üniversiteye, bir

mesleğe veya iş hayatına hazırlanması da sağlanmaktadır. Çok programlı liselerde müfredata göre; fen, matematik, tarih, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, edebiyat, İngilizce (ve diğer seçmeli yabancı diller), felsefe, mantık, psikoloji müzik, sanat, spor dersleri verilmekte, teknik liselerde ise çeşitli meslek dallarına yönelik olarak mesleki veya çıraklık eğitimi verilmektedir (KKTC MEB, 2005:23).

Ortaokul ve liselerde de ders saatleri 08.00'da başlamakta ve 13.00'da sona ermektedir. Dersler 45 dakika ve günde 6 ders olacak şekilde her 3 dersten sonra 20 dakikalık teneffüs verilerek uygulanmaktadır. Tüm ortaokul ve liselerde Pazartesi ve Perşembe günleri olmak üzere 14.00 ve 16.00 saatleri arasında öğleden sonra, çeşitli spor etkinlikleri, bilgisayar, vb. seçmeli dersler verilmektedir. Bununla birlikte ortaokul ve liselerde iki ara sınav ve bir dönem sınavı yapılmakta, bu sınavlar önceden belirlenen sınav haftalarında uygulanmakta ve sınav haftasında ders yapılmamaktadır (Kılıçoğlu, 2013:34).

Ortaokul ve liselerde öğrencilere aşağıda belirtilen konularda eğitim verilmekte ve bir sonraki eğitim dönemine hazırlanılmaktadır (Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi, 2005:17):

- Estetiksel olarak, ahlaka uygun, toplumsal, bireysel ve teknik açıdan gelişmelerini ve çeşitli problemlere baş etmelerine imkân sağlayacak bilgileri kazanmaları sağlanır,
- Türkçe dilinde iletişim kurma becerisi ile tenkitsel olarak okuma ve yazma becerisinin kazandırılması,
- Bilgisayar kullanma yetisinin kazandırılması,
- Çeşitli sanat etkinlikleriyle uğraşma ve bireysel kabiliyetlerinin belirlenmesi,
- İletişim becerilerinin geliştirilmesi,
- Ortak duygu ve değerler açısından hak, hukuk, adalet, eşitlik gibi kavramların benimsenmesi ve Atatürk ilke ve inkılâplarının önemini irdelenmesi,
- Mesleğe yönelik olarak çeşitli bireysel ilgi ve kabiliyetlerinin ortaya çıkarılması,
- İngilizce, Almanca, Fransızca ve Yunanca gibi dillerin öğrenilmesi hedeflenmektedir.

4.1.1.4. Yüksek Öğretim: lise eğitiminden sonraki dönem olan ve iki veya dört yıl ve üzeri eğitim veren üniversite, yüksekokul gibi kurumları kapsayan eğitim dönemidir. Yüksek öğretimde öncelik; Atatürk'ün milliyetçilik ilkesine istinaden toplumsal ve kültürel birlikteliğin sağlanması ve korunması, öğrencilerin tercih ve kabiliyetleri kapsamında ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlardaki insan gücünün yetiştirilmesi, farklı alanlarda ve niteliklerde toplumun ve ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda bilimsel eğitim verilmesidir. Bunlara ilaveten toplumsal, iktisadi, kültürel, genel ve teknik eğitim verilmesi ve bu konular çerçevesinde meydana gelen problemlerin bilimsel yöntemlerle çözümlenmesi, farklı bilim dallarının araştırılması, genişletilmesi, irdelenmesi ve araştırmalar yapılması ve toplumu aydınlatıcı bilgi ve yayınlar yapılmasıdır (KKTC Milli Eğitim Yasası, 1986:22).

4.1.1.5. Özel Eğitim: Beden ve zihin fonksiyonları engelli kategorisinde olan ve özel bir eğitim ve öğrenime ihtiyaç duyan çocukların 4-5 yaşından 18 yaşına kadar olan eğitim dönemini kapsamaktadır. Engelli kategorisinde olan her çocuk, ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda, zorunlu ve parasız veya parasız yatılı olarak özel eğitim hakkında yararlanabilmektedir. Bunlardan, ayrıca özel eğitim almak isteyenlere de devlet tarafından gerekli eğitim imkânı verilmektedir (KKTC Milli Eğitim Yasası, 1986:34).

Engelli statüsünde olan işitme, görme, zihinsel ve duygusal yönden sıkıntılar yaşayan veya ortopedik sorunu olanların öncelikli olarak uygun eğitim almaları sağlanarak okula alıştırmaları sonrasında ise toplumla bütünleştirilmeleri sağlanmaktadır. Bunun içinde her engelli bireyin ruhsal, bedensel, konuşabilme, duyabilme ve diğer yönlerden eğitimine ihtiyaç duyduğu alanlarda özel sınıf veya gruplar oluşturulmakta ve özel eğitim konusunda eğitim almış öğretmenler aracılığıyla eğitimler verilmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin durumları, gelişimleri, eğitim ve öğretim süreci hakkında da velilere bilgi ve danışmanlık verilir. Bu sayede bütün engelli öğrencilerin özel sorunlarına, tercihlerine, kabiliyetlerine ve ihtiyaçlarına uygun olarak kişisel eğitim ve öğretim hakkı sağlanmaktadır (Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi, 2005:24).

4.1.2. Yaygın Eğitim: Örgün eğitim faaliyetleri/kurumları haricindeki diğer faaliyetleri (okuma-yazma kursları, mesleki eğitim, sertifika programları, yabancı dil eğitimleri vb.) kapsamaktadır (KKTC MEB, 2005:41).

Yukarıda belirtilen esaslarda yürütülmesi öngörülen eğitim faaliyetlerinin tüm KKTC genelinde uygulanabilmesi amacıyla eğitim ve öğretimde zorunluluk ilkesi getirilmiş ve bu ilke Milli Eğitim Yasasına ithal edilerek esasa bağlanmıştır. Zorunlu eğitimle ilgili KKTC Milli Eğitim Yasasının 9. Maddesi (Zorunlu Eğitim ve Öğretim Hakkı) aşağıda belirtildiği şekilde düzenlenmiştir.

Zorunlu eğitim, 15 yaşına kadar her kız ve erkek evladının hakkı ve ödevidir. Her vatandaşın ilgi, kabiliyet ve tercihlerine göre ücretsiz eğitim hakkı bulunmaktadır. Her çocuğun zorunlu eğitim çağı olarak ifade edilen dönemde yaş gruplarına göre öğrenim görmesi temel alınmaktadır. Zorunlu eğitim çağında yapılan sınavlar, öğrencilerin kapasitelerinin belirlenmesi ve eğitim materyallerinin denetlenmesi amacıyla uygulanır (KKTC Milli Eğitim Yasası, 1986:33).

5. Sonuç

Kıbrıs adasında, Osmanlı Devletinden günümüze eğitim sistemindeki gelişmelerin tarihsel olarak incelenmesi amacıyla hazırlanan bu çalışmada, Türk eğitim sisteminin geçirmiş olduğu evreleri ve meydana gelen değişiklikler detaylı olarak incelenmiştir. Osmanlıların adadaki ilk dönemlerinde kurulan okullarda eğitim müfredatı olarak Kuranı Kerim talimi, temel ilmiyal bilgileri, tecvit, yazı yazma ve kara cümle denilen dört temel aritmetik işlem, din bilgisi, tarih, coğrafya, el işleri verilmiş, eğitim de ceza yöntemi olarak ise dayak ve falaka kullanılmıştır. Daha sonraları ise eğitimdeki yeni düzenlemelerle okuma-yazma, aritmetik, Türkçe, Arapça, Kuran okuma, Fıkıh, Kelam, din bilgisi, aritmetik, güzel yazı, tarım vb gibi dersler okutulmuş ek ders olarak ise Farsça, resim, geometri ve sağlık bilgisi gibi dersler verilmiştir. Günümüzde ise Türkiye Cumhuriyetinde olduğu gibi KKTC devletinde de eğitim alanında meydana gelen değişiklikler ve teknolojik gelişmeler çağın yeniliklerine göre uygulanmış, tüm vatandaşların hiç bir ayırım gözetilmeksizin eğitim ve öğrenim alması sağlanmıştır.

Osmanlı döneminde önceleri mahalle mektepleri, cami, tekke gibi yerlerde tamamen İslami temellere dayalı eğitim görülen ve ders materyalleri olarak kısıtlı eğitim verilen yerler bulunurken, günümüzdeki modern ortamlarda, karma sınıflarda ve sıralarda, belli ders programları ve saatlerine göre eğitim verilmektedir. Eğitim müfredatı olarak ise çağın yeniliklerine ve teknolojik gelişmelere uygun olarak matematik, fizik, kimya, edebiyat, felsefe, tarih, yabancı diller, bilgisayar ve diğer konularda ve faaliyetlerde bireysel ve sosyal yönden gelişmeye yönelik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı eğitimler verilmekte ve milli duygu ve düşüncelere sahip vatandaşlar yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Bununla birlikte eğitimde süreklilik esas alınarak tüm vatandaşların yaşamları boyunca eğitim almalarına, hayata ve iş alanlarına yönelik destek ve yardım almalarına imkân verilmiş, eğitimin sadece örgün, açık ve yaygın eğitim kurumlarında olamayacağı, evde, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta da olabileceği ilkesi benimsenmiştir. Ayrıca, eğitim ve öğretim programları ve yöntemleri ile derslerde kullanılan araç ve gereçler, bilimsel ve teknolojik yeniliklere, toplumsal ve ülke ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmiş, eğitimde üretkenliğin, gelişmenin ve modernleşmenin sağlanması amacıyla, KKTC'ye uygun bilimsel araştırma ve değerlendirmelerle eğitimin ve kültürün geliştirilmesine özen gösterilmiştir. Bu vesileyle de tüm öğretim kurumları ile diğer kurumlar maddi ve manevi yönden desteklenerek eğitim ve öğretim alanında batılı ülkeler seviyesine ulaşılmaya çalışılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ACUN, Vecihi (2010). *Kıbrıs Sorunu: Bir Hatırlama*, Ankara: Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı Yayınları.
- AÇIKSES, Erdal ve CANKUT, Ayhan (2014). Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi ve Uluslararası Hale Gelme Sebepleri, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/4, s.1241-1259.
- AKYÜZ, Yahya (1989). *Türk Eğitim Tarihi Başlangıçtan 1988'e*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- AKYÜZ, Yahya (1994). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*, İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- AKYÜZ, Yahya (2008). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi.
- ALASYA, H. Fikret (1977). *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ANTEL, S. Celal (1940). *Tanzimat Maarifi*, İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınevi.
- ATALAY, Talip (2003). *Geçmişten Günümüze Kıbrıs (İdari Yapılanma ve Din Eğitimi)*, Konya: Mehir Vakfı Yayınları.
- ATAY, Hüseyin (1983). *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BAĞIŞKAN, Tuncer (2014). Kıbrıs'ta Osmanlı – Türk Eserleri (5), Sıbyan Mektepleri ve Medreseler. Kıbrıs: Yenidüzen Gazetesi, Sayı:183.
- BALTACI, Cahit (1996). *Eğitim Sistemi, Osmanlı Dünyayı Nasıl Yönetti*, İstanbul: İz Yayınları.
- BEHÇET, Hasan (1969). *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi (1571-1968)*, Lefkoşa.
- CİCIOĞLU, Hasan (1983). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Eğitim, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, s.209-224.
- DAĞLI, Gökmen (2013). Kuzey Kıbrıs'ta Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, Veli ve Sendika Yöneticilerinin Eğitim Reformlarına Yönelik Görüşleri İle İlgili Olarak Karşılaştırmalı Durum Çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 119-135.
- DEMİRTAŞ, Zülfü (2007). Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri ve İlköğretimin Örgütlenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1, s.173-183.
- ERGÜN, Mustafa (2014). Medreseden Mektebe Osmanlı Eğitim Sistemindeki Değişme, Türkiye Sanal Eğitim Bilimleri Kütüphanesi, <http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun3.htm>. [Erişim: 17.12.2014].
- ERTÜRK, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Yelken-tepe Yayınları.
- EZEN, Afif (1964). *Kıbrıs Tarihine Bir Bakış, "Türk Kültürü"*, Lefkoşa.
- FİDAN, Nurettin (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- GAZİOĞLU, A. C. (2000). *Enosis Çemberinde Türkler*, Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi.

- GÖKMEN, Ertan (2006). Aydın Vilayeti'nde Sibyan Mekteplerinin İptidâi Mekteplere Dönüştürülmesi, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 20 Sayfa: 149-173.
- HALAÇOĞLU, Yusuf (1994). *Osmanlılarda İlim-Din ve Sosyal Müesseseleri, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Konya: TTK Yayınları.
- HALİS, Enver (2014). Osmanlı Eğitim Sistemi, <http://www.os-ar.com> [Erişim: 17.12.2014].
- HAŞİM, M.A. (1986). *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, Lefkoşa: Kıbrıs Vakıflar İdaresi Yayınları.
- İZBUL, Yalçın (1983). Kültür ve Kültürel Süreçler Üstüne. *Çağdaş Eleştiri Dergisi*, 2/6, s.28-29.
- KARA, Adem ve ÇELİK, Cemil (2011). Kıbrıs'ta Vakıf Yönetimi ve Denetimi Sorunu, *History Studies*, Volume 3/3, s.161-175.
- KARAKÜTÜK, Kasım (1992). Amaç, Yapı ve Yönetim Süreçleri Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Sistemi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, s.213-243.
- Kıbrıs Anlaşmazlığı Kronolojisi (1878-1978). Lefkoşa: Kıbrıs Tarihi Araştırma Cemiyeti Yayınları.
- Kıbrıs'ta Türk Eserleri (1982). Lefkoşa: Kıbrıs Türk Federe Devleti Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü Yayını.
- KILIÇOĞLU, Mahir (2013). Kıbrıs'ta Eğitimin Sorunları, <http://mahirkilicoglu.blog.com> [Erişim: 03.03.2015].
- KKTC MEB (2005). *Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi*, Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- KKTC Milli Eğitim Yasası (1986). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 23 Mayıs 1986 tarihli birleşiminde kabul olunan Milli Eğitim Yasası, Lefkoşa.
- KOCABAŞ, Süleyman (1988). *Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*, İstanbul: Vatan Yayınları.
- MEMİOĞLU, A. Zeki (2003). İmparatorluktan Cumhuriyete İlköğretimimiz, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 21, s.241-252.
- ÖZKAN, S.H. (2010). Osmanlı Devletinde Yabancı Dil Eğitimi, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, s.1783-1800.
- SOS203U (2013). *Antropoloji Ders Kitabı*, Eskişehir: AÖF yayınları.
- SÜHA, Ali (1971). *Kıbrıs'ta Türk Maarifi, Milletler Arası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi Türk Heyeti Tebliğleri*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ŞENGÖR, Gökhan (2004). *Osmanlıdan Günümüze Kıbrıs Türk Arşivciliği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TENGER, Süleyman (2005). *Rüştiye Mekteplerinin Tarihi Gelişimi ve Din Eğitimi ve Öğretimi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TEMİZ, E.Töre (2009). Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapının Taşınmasında Öğretmenlerin Rolü, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 2/6, s.634-641.
- TÜRK, Ercan (2003). Dünden Bugüne Milli Eğitim Bakanlığı Kuruluş ve Tarihsel Süreç, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Yıl:4, Sayı: 44, s.16-28.
- UNAT, Faik R. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ÜLTANIR, Gürçan (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi-Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 3, 291-309.
- VATANSEVER, Müge (2012). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel Sayı, s.1487-1530.
- WEIR, W.W. (1952). *Education in Cyprus*, Nicosia: Cosmos Press.
- YEDİYILDIZ, Bahattin (2003). *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi*, Ankara:TTK Yayınları.